

Журецький Я.І.,
заступник голови Миколаївської
обласної державної адміністрації

РОЛЬ ПЕТРА МОГИЛИ В СТАНОВЛЕННІ ПРАВОСЛАВ'Я ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

До календаря пам'ятних дат минулого, 1996 року ЮНЕСКО включила дату 400-річчя знаного у світі українського політичного, церковного та культурного діяча, митрополита Петра Могили, постать і діяльність якого останнім часом набирають особливої актуальності.

Сучасний дослідник А.Жуковський справедливо стверджує, що в українській історії Петро Могила посідає настільки видне місце, що його ім'ям названо один з її періодів, назагал оцінений як період культурного й церковного відродження України у XVII ст.

Умови, за яких прийшов до керівництва Київською митрополією Петро Симеонович Могила, певною мірою можна ідентифікувати із сучасним станом України, а ситуацію в українському православ'ї - з нинішньою кризовою картиною церковно-православного життя. І ось за цих складних умов церковного буття чітко дало про себе знати те, як може відроджуватися церква, маючи на чолі видатну особу. Те, що не міг, а мав зробити його попередник на митрополичому престолі, реалізував за якихось 15 років Петро Могила.

Це він домігся визнання легального становища в Україні православної церкви і передачі їй Софійського собору в Києві, Видубицького монастиря та ряду інших монастирів і церков. Це йому належить відкриття у Троїцькому монастирі Києво-Печерської лаври школи, яку у 1632 р. було об'єднано з Київською братською школою і згодом перетворено на Києво-Могилянську колегію, а потім - на першу Академію. З неї, як з гнізда високої ученості, вийшли відомі представники науки і культури, з іменами яких пов'язаний цілий історичний період у розвитку вітчизняної освіти і науки, суспільної думки, літератури і поезії, живопису і музики.

Це Могила забезпечив провідний статус українського православ'я у Вселенському, свідченням чого є прийняття в 1643 р. його "Катехизису" усім слов'янським світом.

Меценат мистецтва, відбудовувач старовинних київських храмів, проповідник, письменник та публіцист, організатор друкарства української книги - таким постає перед нами Петро Могила через сотні років.

У його постаті багато загадкового. Адже і сьогодні історики намагаються знайти відповіді на питання, чому нащадок молдавських господарів, спадкоємець тамтешнього престолу обрав тереном своєї діяльності не рідну землю, а сусідську, причому, та сусідська, хоч стояла культурою вище від Молдавії, але державно була упосліджена, відповідно й менш перспективна? Чому блискучий молодий магнат, який міг би здобути визначне місце у світському житті, у тридцятирічному віці одягає на себе чернечий одяг і віддає себе церкві та православній конфесії, у якій, зрештою, був вихований?

Щось подібне побачимо згодом і в іншого великого українського патріота Пилипа Орлика, народженого у чесько-білоруській родині.

Як індивідуальність, Петро Могила постає із низки полярностей: людина князівського роду і чернець; наповнений духовними цнотами і борець за високе місце у цьому світі, зокрема, й за маєтності; іноземець і український патріот; православний ортодокс, що всіма силами зміцнював свою конфесію, і прихильник ухвалення в загальноєвропейський культурний контекст - його навіть називали прихильником унії; у творах "воював" проти римо-католицизму, а в побуті зберігав з римо-католиками приязні стосунки; проповідник чернечої аскети і творець Києво-Могилянського Атенею чи Київського Гелікону, якому не були чужі ренесанські ідеї й поетика; проповідував любов і водночас був жорстокий до супротивників.

Але як велика особа, він бачив далі за інших, прагнув і міг більше, ніж інші. Йому були притаманні глибока освіченість, відданість обраній справі, тонка аналітичність розуму, наполегливість і рішучість у досягненні визначеної мети, великі організаторські здібності.

Він прагнув надати церкві роль активно функціонуючої суспільної інституції, яка б творчо й оперативно реагувала на всі процеси суспільного життя, а за того часу виступала б і у ролі національного репрезентанта.

Його мета - перетворити оборонну фортецю православ'я на духовну столицю України, з якої мисельна енергія могла б розходитися у всі землі, на центр своєрідної духовної республіки чи Сіон, як він її називав, де мала б змогу творитися духовна і інтелектуальна еліта нації на православній основі; у цій республіці він гетьманував. Одне слово, творив приблизно те саме, що в державотворчому аспекті Богдан Хмельницький.

Зрештою, історики вважають, що політична акція Б.Хмельницького була підготовлена духовними акціями Петра Могили, які піднесли українську еліту на вищий щабель і зробили її готовою до державотворчих змагань. Посіяне ними духовне зерно проросло в майбутніх поколіннях.

І немає сумніву, що наша наукова конференція, присвячена цій неординарній особі, кожен її учасник знайдуть для себе нові факти та матеріали, що дозволять об'єктивно і всебічно її оцінити, отримають інформацію для роздумів, зуміють по новому подивитися на історичні процеси в Україні.

Безперечно, що дана конференція - це важлива подія у духовному житті нашого краю. Вона стане корисною не тільки для науковців, викладачів, але й студентів, учнів, усіх тих, хто цікавиться історією нашої Вітчизни.

Брюховецький В.С.,
президент НаУКМА

ТРАДИЦІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ КМА

Кожна національна система освіти, розвиваючись у руслі світових тенденцій, має свою історію і відповідно зберігає і розвиває свої особливості, свої вершинні досягнення минулого. Має свої тенденції в освіті й Україна. Тож не дивно, а закономірно: настання незалежної Української держави одразу поставило на порядок денний питання відродження символу